

KOULUKINO

Veden vartija -oppimateriaali

Emmi Itärannan alkusanat Kalle Kinnusen *Veden vartija – Teemestarin kirjasta elokuvaksi* -teoksessa

Kultaisia saumoja teeastiassa

Kintsugi on japanilainen korjaustekniikka ja taidemuoto, jossa rikkoutuneen astian osat liitetään toisiinsa kultaa, hopeaa tai platinaa käyttäen. Korjausjälki jää näkyviin, ja metallilla koristeltujen saumojen ajatellaan lisäävän astian arvoa ja kauneutta, ei vähentävän sitä: ne tekevät esineestä uniikin ja sen historiasta näkyvän.

Kintsugi-perinteen tarkkaa alkuperää ei tunneta, mutta tarinan mukaan se sai alkunsa, kun eräs 1400-luvulla elänyt sho-gun lähetti rikkoutuneen teekulhon korjattavaksi Kiinaan. Korjattu astia tuli takaisin niin epäesteettisen näköisenä, että japanilaiset keramiikkamestarit ryhtyivät etsimään tapaa korjata se kauniimmin. He päätyivät kultatomulla värjättyyn lakkaan, jonka luomat metallinhoitoiset saumat heijastivat luonnossa näkyviä muotoja, kuten kukkuloiden ja vuorten siluetteja, maisemassa virtaavia jokia tai vesiputouksia. Kintsugi vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä, ja siihen uppoava työmäärä lisää sen arvostusta. Palasten kiinnittämiseen käytettävien lakkakerrosten on saatava kuivua pitkiä aikoja välissä juuri oikeassa lämpötilassa ja ilmankosteudessa ennen seuraavan kerroksen lisäämistä.

Kintsugista tuli niin suosittua, että joidenkin ihmisten väitetään ryhtyneen rikkomaan teeastioita tarkoituksella, jotta ne voitaisiin korjata näkyvästi uutta taidemuotoa hyödyntäen. Sana kintsugi tarkoittaa kullalla korjaamista, ja käsityöperinteenä sillä on vahva yhteys zen-filosofiaan: se kytkeytyy elämän virtauksen ja jatkuvan muutoksen hyväksymiseen sekä pysyvyyden mahdottomasta pyrkimyksestä irtautumiseen. Korjattu esine, kuten teekulho, jatkaa elämäänsä toisena, muuttuneena.

Elokuvan tekeminen romaanin pohjalta on eräänlaista kintsugia: se vaatii alkuperäisteoksen tarkoituksellista rikkomista, jotta palaset olisi mahdollista koota uudelleen ja kiinnittää yhteen tavalla, joka lisää tarinan arvoa, ei vähennä sitä. Saumat eli erot suhteessa alkuteokseen saavat näkyä; itse asiassa niiden on jopa välttämätöntä näkyä. Juuri ne nimittäin tekevät elokuvasuovituksesta itsenäisen teoksen, joka erottuu kirjasta ja käyttäytyy toisen välineen, elokuvan, lainalaisuuksien mukaan.

Kun kirjailijalle tarjotaan mahdollisuus nähdä toiseen välineeseen sovitettu tulkinta omasta tarinastaan ja itse luomastaan maailmasta, tilanne on samanaikaisesti houkutteleva ja pelottava. Entä jos jokin minulle tärkeä elementti katoaa kokonaan tai muuttuu niin tunnistamattomaksi, että se tuntuu vääreiltä? Entä jos tekijät haluavat korostaa asioita, joita en itse pidä lainkaan tärkeinä? Tai entä jos – tämäkin onnekas vaihtoehto on kirjailijan näkökulmasta melko kauhistuttava – tulkinnasta tulee niin hyvä, että se jättää kirjan varjoonsa?

Toisaalta: entä jos lähes mahdottoman palapelin kaikki palat loksahdavat kohdalleen, ja elokuvasuovitus seisoo omillaan, mutta samalla säilyttää alkuteoksen ytimen ja kenties jopa johdattaa sen äärelle uusia lukijoita?

Ohjaaja Saara Saarela lähetti minulle ensimmäisen kerran sähköpostia syksyllä 2013. Hän kertoi lukeneensa *Teemestarin kirjan* ja ihastuneensa tarinaan. ”Etsin parhaillani aiheita elokuvaksi, ja minusta tässä sitä on enemmän kuin tarpeeksi”, Saara kirjoitti. Ympäristötematiikan lisäksi häntä innosti ajatus päästä kertomaan tarinaa nuoren naisen valinnoista ja tekemään suomalaista

tieteiselokuvaa, jollaisia ei ollut silloin (eikä ole edelleenkaan tätä kirjoittaessani syksyllä 2021) tehty montakaan.

Saara oli kiinnostunut elokuvaoptioiden optiosta. Hänellä oli mielessä mahdollinen tuotantoyhtiö, Misha Jaarin ja Mark Lwoffin luotsaama Bufo. Järjestimme tapaamisen ja juttelimme. Saaran ajatukset kuulostivat minusta lupaavilta. Halusin kuitenkin ajatella asiaa. Elämässäni oli menossa ruuhkainen aika. Romaani oli ilmestymässä seuraavana vuonna englanniksi nimellä *Memory of Water*, olin tehnyt sopimuksen HarperCollins-kustantamon kanssa myös toisesta kirjasta ja käännösoikeuksia oli myyty ympäri maailmaa. Yritin samanaikaisesti sekä markkinoida ensimmäistä kirjaa että kirjoittaa seuraavaa. Saara ei ollut ainoa elokuvaoptioista kiinnostunut, yhteydenottoja oli tullut muualtakin.

Olin myös jossain määrin tietoinen elokuvien tekemisen realiteeteista, vaikka minulla ei alan kokemusta ollutkaan. Tiesin, että option myymisestä oli vielä valovoimia matkaa elokuvan toteutumiseen. Se tarkoitti ainoastaan, että option ostaneella taholla olisi rajallisen ajan sisällä oikeus kehittää käsikirjoitusta kirjan pohjalta. Se ei tarkoittanut rahoitusta, tuotantopäätöstä tai valmista elokuvaa. Olin kuullut, että vain murto-osa kaikista myydyistä kirjojen elokuvaoptioista päättyy valkokankaalle asti. Useimmat jäävät pyörimään kehittelykaruselliin, ja monissa tapauksissa optio palautuu kaikessa hiljaisuudessa takaisin kirjailijalle, kunokuva ei etene tuotantoon määrärajan puitteissa.

Siksi minulle oli elokuvaoptiota myydessäni kaikkein tärkeintä mahdollisten tekijöiden lähestymistapa tarinaan. Uskoin, että elokuvalla olisi parhaat mahdollisuudet toteutua, jos sitä olisi tekemässä työryhmä, joka tuntee tieteilajityypin, ymmärtää tarinankerronnan lainalaisuuksia sen puitteissa ja ennen kaikkea näkee, mikä *Teemestarin kirjassa* on olennaista.

Minut vakuutti lopulta keskustelu, jonka kävin Saaran ja käsikirjoittaja Ilja Rautsin kanssa Musiikkitalon kahvilassa alkukesällä 2015. Kaikki ajatukset ja suunnitelmat olivat vielä siinä vaiheessa hyvin alustavia, mutta Saara ja Ilja olivat käyneet tekstiä läpi yhdessä. Heidän näkemyksensä siitä, miten tarinaa voisi lähestyä elokuvamuodossa, sai minut vakuuttuneeksi: tässä olivat oikeat ihmiset *Teemestarin kirjaa* dramatisoimaan.

Minun oli tuolloin myös tehtävä päätös omasta roolistani elokuvahankkeessa. Halusinko olla mukana käsikirjoitusta tekemässä ja vaikuttamassa lopputulokseen enemmänkin, vai halusinko astua syrjään ja jättää työn muille?

Valintani oli selvä. Päätin astua sivuun ja luottaa työryhmään.

Olen nähnyt monia kirjojen elokuvaversioita, jotka pyrkivät kuvittamaan alkuteosta orjallisesti. Yksikään niistä ei ole mielestäni ollut elokuvana kovin onnistunut. Arvelin, etten kirjailijana osaisi ottaa riittävästi etäisyyttä romaaniin enkä välttämättä myöskään purkaa sitä ja koota sitä uudelleen toisessa muodossa. Minusta oli parempi vaihtoehto, että käsikirjoituksen tekisi joku, jolla oli elokuvapuolen tietotaitoa ja ennen kaikkea riittävästi etäisyyttä *Teemestarin kirjaan*. Tuntui tärkeältä, ettäokuva uskaltaisi irtautua romaanista tarpeeksi, rikkoa sen perusrakenteet ja muuttaa ne toisiksi. Vain sillä tapaa tulkinnasta voisi tulla itsenäinen ja kokonainen: kultasaumoilla koottu kintsugi-astia.

Vuosien mittaan olen saanut seurata sivusta, miten käsikirjoitus on käynyt läpi erilaisia vaiheita, muuttanut muotoaan useita kertoja, löytänyt lopulliset ääriviivansa ja piirteensä. Olen nähnyt inspiraatiokuvia ja suunnitelmia, piirroksia ja prototyyppejä elokuvan visuaalisesta ilmeestä ja tarpeistosta, puvustuksesta ja henkilöahmoista. Olen ollut vaikuttunut ammattitaidosta, joka on täysin erilaista kuin omani. Olen toivonut hartaasti elokuvan toteutumista, en itseni vuoksi, vaan kaikkien niiden vuoksi, jotka ovat käyttäneet siihen satoja ja tuhansia työtunteja, vuosia elämästään.

Olen nähnyt, miten vahvasti työryhmä on sitoutunut juuri tämän tarinan kertomiseen tässä ajassa, ja tiennyt, että tein oikean valinnan.

Ensimmäisestä tapaamisestani Saaran kanssa elokuvan valmistumiseen kului lähes kahdeksan vuotta. Siinä ajassa kaikki mukana olleet ovat ehtineet tehdä liudan muita töitä. He olisivat voineet moneen kertaan lyödä hanskat tiskiin, mutta ovat pysytelleet sitkeästi mukana. Maailmassa on tapahtunut suuria mullistuksia, suunnitelmat ovat muuttuneet lukuisia kertoja ja koko joukko viivästyksiä tullut kohdalle. Samalla mukana on ollut onnea, joka on kantanut projektia.

Olen kuullut tarinoita juuri oikeasta säästä tärkeinä kuvauspäivinä, sattumista ja häkellyttävistä ajoituksista, jotka ovat auttaneet viemään työtä eteenpäin.

Näin valmiin elokuvan elokuussa 2021 koronapandemian yhä jyllätessä, vain muutama päivä sen jälkeen, kun kansainvälinen ilmastopaneeli oli julkaissut uusimman raporttinsa. Katsoin ja hämmästelin valkokankaalle rakennettua maailmaa ja sitä, miten täsmällisen ajankohtainen elokuvasta tuli. Joku voisi puhua kylmistä väreistä.

Tiedostan, että elokuva ei ole minun aikaansaannokseni eivätkä sen ansiot minun ansioitani, vaan omistautuneen ja huipputaitavan työryhmän. En silti hetkeäkään kuvittele, että suhteeni elokuvaan olisi millään tapaa objektiivinen. Teoksen pohjana olleen romaanin kirjoittajana olen korviani myöten puolueellinen, ja voin puhua lopputuloksesta vain värittäneestä tekijänäkökuilmastani.

Tältä olemattomalta etäisyydeltä pidän *Veden vartijaa* kauttaaltaan onnistuneena sovituksena, jossa näkyy tekemiseen käytetty ajatus, aika ja rakkaus materiaaliin. Elokuva on kerros kerrokselta luotu kintsugi-teos: romaanin tarina on rikottu paloiksi ja koottu uudelleen kultaisin saumoin, jotka heijastavat keskiössä olevaa veden virtausta. Niiden juonteet, erot kirjaan, ovat näkyvillä ja saavatkin olla. Juuri niiden ansiosta lopputulos erottuu uudenlaisena omana teoksenaan, itsenäisenä, arvokkaana: kunnianhimoisena ja taidolla tehtynä suomalaisena tieteiselokuvana.

Tampereella syyskuussa 2021
Emmi Itäranta

Lähde: Alkusanat on julkaistu Kalle Kinnusen teoksessa *Veden vartija – Teemestarin kirjasta elokuvaksi* (Teos, 2022).